

Наталля Мазурына

КАБ НЕ СЦІХАЛА "БЛАГАСЛАВІ, БОЖЭ, ПЕСЕНЬКУ ПАЧАЦІ..."

*Што нам тыя людзі, якіх мы не ведаем?
Што нам тыя гукі, якіх мы не чуем?
Што нам тыя традыцыі і культура, якімі мы не жывём?
Нічога! Пустыя гукі, цені людзей, памерлыя традыцыі
і культура!
Але ж...*

Вось мы адкрываем кнігу, учытваемся ў словы, напяваем – і адчуваем пэўны настрой, бачым жывых людзей з іх думкамі і дзеяннямі, углядаемся ў сувязь зямлі і неба, простага і звышнатуральнага. Генетычная памяць пачынае адгукацца, цяплее ў душы, хочацца спяваць, а за тым і павесці танок, падхапіць блізкіх і сяброў у шчыры імклівы танец. Продкі і мінулае ажываюць, традыцыі любага краю даюць радасць, сілы і натхняюць, як нішто іншае.

*Благаславі, Божэ,
Песеньку пачаці!
Божэ мілы, Божэ мілы,
Вясну сустракаці!
На многія лета
Да й насеём жыта.
Божэ мілы, Божэ мілы,
Да й насеём жыта.*

Так велічна, урачыста, мажорна гучаць словы веснавой песні з вёскі Дзёрнавічы Нараўлянскага раёна Гомельскай вобласці. Бо толькі з Божым дазволам можна пачынаць сеяць зерне, ствараць сем'і, гадаваць дзяцей "на многія лета".

Чарнобыльская катастрофа, зона адчужанасці вельмі хутка перасяляюцца ў нашы душы і сэрцы, калі мы губляем сувязь з родам, продкамі, калі не ведаем ці забываем свае казкі, песні, абрады, калі абсякаем галіны і карані гістарычнай памяці.

Таго, чаго мы не ведаем, як быццам і не было, ці ўжо памерла. Таму праца навукоўцаў, архівістаў, кнігавыдаўцоў, выкладчыкаў, выканаўцаў, якія дапамагаюць культурным здабыткам мінулага зрабіць прыналежнасцю сучаснага чалавека – неацэнная работа! Усё навокал пачынае напаўняцца сэнсамі, знакамі, ведамі, становяцца відавочнымі сувязі Сусвету, чалавечых пакаленняў.

Архіўныя матэрыялы, прадстаўленыя сучаснаму чытачу ў дадзенай кнізе, – гэта ўнікальная песенная спадчына, якая вылучаецца высокім густам і прадстаўлена ўпершыню.

Песні былі сабраны і запісаны падчас дзесяткаў фальклорна-этнаграфічных экспедыцый супрацоўнікаў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, студэнтаў і выкладчыкаў філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. І гэта толькі невялікая частка таго, што было сабрана, бо беларускі фальклор, на наша шчасце, працягвае жыць, перажываючы ўсе нягоды і змены.

Дзеля важнай справы зберажэння ў 1991 годзе была арганізавана праца Дзяржаўнай гісторыка-культурнай экспедыцыі па выратаванню помнікаў гісторыі і культуры Беларусі ў раёнах, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Супрацоўнікі экспедыцыі шматразова выязжалі на забруджаныя тэрыторыі Гомельскай і Магілёўскай абласцей, рызыкуючы здароўем ратавалі магчымае. Працягвалася гэта праца да 2010 года, пакуль не скончылася фінансаванне. У напрамку збору твораў вуснай народнай творчасці рэгіёна працавалі Шары Генадзь Міхайлавіч, Гурскі Антон Іванавіч, Кабашнікаў Канстанцін Паўлавіч, аўтар дадзенага артыкула. Сотні выдатных песень былі запісаны, расшыфраваны, націраваны, падрыхтаваны да выдання. Творы фальклору Магілёўскай вобласці ўбачылі свет у публікацыі зборніка ў 2011 годзе (Фальклор Магілёўшчыны: матэрыялы з раёнаў, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС/ склад. А.І.Гурскі, А.У.Марозаў, Н.Г.Мазурына. – Мінск: Беларуская навука, 2011. – 530 с.). Мною разам з К.П.Кабашнікавым былі падрыхтаваны да выдання фальклорныя матэрыялы Гомельскай вобласці, яны яшчэ чакаюць публікацыі.

Этнакультурныя традыцыі Палесся маюць выключную мастацкую, навуковую і практычную значнасць. Песні нясуць багацце і разнастайнасць мелодыкі, ладаўтварэння і рытмікі, уяўляюць узоры народнага шматгалосся. Натацыя народных песень зроблена на аснове прынцыпаў адзінства рытмікі верша і напева, якія былі ў свой час сфармуляваны ў выніку шматгадовай працы Уладзімірам Іосіфавічам Раговічам, збіральнікам-фалькларыстам, харавым дырыжорам і вучнем Рыгора Раманавіча Шырмы.

Асабліва важна, што ў запісе песень, пададзеных з нотамі, захаваны ўсе музычныя і вербальныя дыялектныя асаблівасці мясцовых рэгіянальных гаворак Беларусі.

Такім чынам, дзякуючы публікацыі песень і абрадавых традыцый з вёсак, што зараз знаходзяцца на тэрыторыі Палескага дзяржаўнага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка, уводзяцца ў вобласць грамадскага асэнсавання і навуковага аналізу творы народнай песеннай творчасці жыхароў Беларускага Палесся. Гэты рэгіён, на думку найбуйнейшых вучоных Беларусі, Украіны, Польшчы, Расіі, з'яўляецца ўнікальным у культурных адносінах.

Ён па праву лічыцца калыскай ўсходнеславянскіх традыцый, дзе, дзякуючы прыродна-геаграфічным і сацыякультурным умовам развіцця, захаваліся найстаражытныя сакральныя ўяўленні і веды, якім, па розных падліках, больш за 4-5 тысяч гадоў. Творы вуснай народнай творчасці ярка дэманструюць сакральнасць, старажытнасць, сталасць і багацце народнага мыслення палешукоў. Артэфакты настолькі змястоўныя, што патрабуюць рознабаковага даследавання навукоўцамі, прадстаўнікамі розных галін навукі.

Калі прааналізаваць высновы, да якіх прыходзяць розныя даследчыкі: археолагі, этнографы, фалькларысты, лінгвісты, мастацтвазнаўцы, то становяцца зразумелымі важныя акалічнасці. Вусная народная творчасць беларусаў, наша каляндарная і сямейна-абрадавая спадчына з'яўляюцца аднымі з багацейшых не толькі сярод славянскіх і еўрапейскіх народаў, але і іншых народаў свету. Гісторыка-культурныя, географічныя, грамадскія ўмовы развіцця нашай радзімы і асабліва палескага рэгіёну, які з'яўляецца часткай прарадзімы славян, садзейнічалі найлепшай кансервацыі, захаванню традыцыйнай культуры. Гэта адна з найбольш архаічных зон славянскага і еўрапейскага свету.

Асэнсаванне прыгажосці і каштоўнасці песеннай творчасці кожнага куточка нашай радзімы дапаможа захаваць культурную разнастайнасць на Зямлі, неабходнасць якой разумеюць лепшыя розумы чалавецтва.